

Przeczytaj fragment książki Jana Miodka „Polszczyzna, 200 felietonów o języku”.

Jeden z wywiadów ze mną w „Magazynie Wrocław Gazety Wyborczej” nosił tytuł *Czy Miodek to ogarnia?*. No właśnie: czy jestem w stanie ogarnąć wszystkie nowe zjawiska występujące w naszym języku i czy dostrzegam zarazem karierę, jaką w polszczyźnie ostatnich lat robi czasownik *ogarniać*?

Słowo to w moim języku nie znajdowało się nigdy w czołówce listy frekwencyjnej. Wydaje mi się, że zdecydowanie częściej posługuje się nim moja Żona. Ale oczywiście oboje [...] powiedzielibyśmy, że *ogarniać* to „ujmować w ramiona, opasywać ramionami otaczać rękami, obejmować” [...] otaczać ze wszystkich stron, spowijać [...] obejmować swoim zasięgiem, rozszerzać się, rozprzestrzeniać się [...] pojmować, rozumieć, poznawać, uzmysławiać sobie coś, zdawać sobie z czegoś sprawę [...], a w użyciu potocznym - „niezbyt dokładnie posprzątać, oczyścić, uporządkować”. Ogarniać się natomiast, to tyle, co „doprowadzać swój strój, wygląd do porządku. [...]

W języku młodych Polaków dominują dwa znaczenia czasownika ogarniać: „rozumieć” (Ogarniam cię! - usłyszałem przed paroma dniami w autobusie; za nic w świecie nie mogę tego ogarnąć; ogarniasz, o co w tym chodzi?) i „kontrolować, panować nad czymś - głównie nad obowiązkami (nie ogarniam tych wszystkich kół, prac, zaliczeń; podziwiam go - dwa kierunki studiów, praca, dziewczyna i jakoś to wszystko ogarnia!).

Gdy zaś przed paroma dniami usłyszałem wczesnym rankiem: „Jeszcze się nie ogarnął przed kawą”, to w zdaniu tym formę *nie ogarnął się* rozumiem jako „nie wybudził się jeszcze do końca, nie funkcjonuje jeszcze normalnie”.

A że wzrost frekwencji takiej czy innej formy językowej z reguły sprzyja powstawaniu nowych słów od niej wywiedzionych, nie dziwi mnie obecność w slangu młodzieżowym rzeczownika *nieogar* [...] Ów *nieogar* to osoba nieogarniająca życia, niezdarna, nieudaczna, pozbawiona umiejętności logicznego rozumowania”, to ktoś, kto w danej chwili czy w danej sytuacji czegoś nie ogarnia, czyli nie rozumie”, ale także „szeroko pojęty bałagan” [...]

Kiedy w przywołanym na początku wywiadzie mówiłem, że z kolei w tramwaju usłyszałem niedawno w wypowiedzi jednego z dwóch kolegów powtórzone trzy razy uspokajające: „ja cię ogarnę!”, red. Magda Piekarska wyjaśniła: „Pewnie chciał pocieszyć kolegę, obiecując, że pomoże mu poradzić sobie z niełatwą rzeczywistością. Moja córka powiedziała, że ten pocieszany kolega to nieogar, który sobie ze światem nie radzi”.

I. Zadania do tekstu

1. Tekst posługuje się:

☐ A) językiem potocznym	☒ B) licznymi cytatami
☐ C) językiem młodzieżowym	☐ D) słownictwem specjalistycznym

2. Słowo *żona* zostało zapisane w tekście wielką literą ze względu na to, że:

☐ A) wymaga tego forma tekstu	☒ B) wyraża szacunek dla osoby
☐ C) jest nazwą własną	☐ D) tekst jest archaiczny

3. W języku oficjalnym słowo *ogarnąć* nie ma znaczenia:

☐ A) objąć ramionami	☒ B) zrobić porządek
☐ C) poznawać	☐ D) rozprzestrzeniać się

4. Podkreślone w tekście sformułowanie oznacza, że słowo *ogarniać*:

☐ A) weszło do języka literackiego	☒ B) stało się bardzo powszechne
☐ C) stało się terminem naukowym	☐ D) otrzymało nowe znaczenie

5. Tekst wspomina o tym, że popularność niektórych słów wpływa na:

☐ A) ich przejście do języka potocznego	☒ B) tworzenie nowych wyrazów pochodnych
☐ C) powstawanie nieporozumień	☐ D) zubożenie języka

6. Autor artykułu formułuje główne wnioski na podstawie analizy:

☐ A) źródeł historycznych	☐ B) języka starszego pokolenia
☒ C) zasłyszanych współcześnie wypowiedzi	☐ D) artykułów naukowych

II. Zadania do lektur

7. *Więc ci nie żal rozboju, /Ale tylko strach kary?* - cytat:

☐ A) jest ostrzeżeniem dla zbrodniarza	☐ B) jest wypowiedzią męża
☒ C) pochodzi z ballady „Lilije”	☐ D) to słowa Świtezianki

8. Strzelec z ballady *Świtezianka* mieszkał:

☐ A) nad dzikim brzegiem jeziora	☐ B) we wsi
☒ C) w otoczeniu leśniczyny	☐ D) nad rzeką

9. Podczas ślubu pani z ballady *Lilije* doszło do:

- ☐ A) uderzenia pioruna ☐ B) morderstwa jednego z braci
☐ C) ucieczki przerażonej pani ☒ D) kłótni braci rywalizujących o rękę pani

10. Lilije rosły:

- ☐ A) w ogrodzie pałacowym ☒ B) na grobie zamordowanego pana
☐ C) przy chacie pustelnika ☐ D) obok cerkwi

11. O lisich zamiarach mężczyzn wspomniała:

- ☐ A) modna żona pana Jana (*Żona modna*) ☐ B) Świtezianka
☒ C) nieznajoma dziewczyna z lasu (*Świtezianka*) ☐ D) morderczyni męża (*Lilije*)

12. Kara, która spotkała strzelca w utworze *Świtezianka*, była konsekwencją:

- ☒ A) złamania ludowych praw moralnych ☐ B) braku wiary w świat nadprzyrodzony
☐ C) pychy strzelca ☐ D) świadomej decyzji strzelca

13. Pan Piotr podjął decyzję o ślubie, kierując się:

- ☐ A) miłością do narzeczonej ☐ B) zaletami charakteru panny młodej
☐ C) zamiłowaniem do francuskiego stylu życia ☒ D) chęcią powiększenia swego majątku

14. Przyczyną problemów finansowych pana Piotra (*Żona modna*) była:

- ☐ A) chęć dorównania innym szlachcom ☒ B) uległość wobec zachcianek żony
☐ C) chciwość ☐ D) przyzwyczajenie do wystawnego, zbytkownego życia

15. *Lilije* oraz *Świtezianka* mają cechy:

- ☐ A) dramatu ☐ B) epiki
☐ C) liryki ☒ D) wszystkich trzech rodzajów literackich

16. Adam Mickiewicz pochodził ze stanu:

- ☐ A) magnackiego ☐ B) chłopskiego ☒ C) szlacheckiego ☐ D) mieszczańskiego

17. Prawdą jest, że Adam Mickiewicz:

- ☐ A) pisał wyłącznie utwory patriotyczne ☐ B) pod koniec życia osiadł na Litwie
☒ C) odbywał podróże po Europie ☐ D) uniknął aresztowania za młodzieńczą działalność patriotyczną

18. W wierszu Józefa Czechowicza *Zima* brak:

- ☐ A) epitetu ☐ B) uosobienia
☒ C) anafory ☐ D) wyrazu dźwiękonaśladowczego

*Strojne w biel, w srebrny puch
latarnie się wdzięczą.
Dziń-dziń-dziń-dziń-dziń-dziń,
dzwonki sanek brzęczą.*

III. Nauka o języku

19. Zdaniem bezpodmiotowym jest:

- ☐ A) Nie było odpowiednich warunków do obserwacji gwiazd. ☐ B) Zabrakło pustych formularzy.
☒ C) Zapłacono za remont. ☐ D) Propagowanie zdrowego odżywiania.

20. Czasowniki przechodnie są w szeregu:

- ☐ A) mrugać, spać ☒ B) podlewać, naprawiać
☐ C) dbać, troszczyć się ☐ D) walczyć, obejść

21. W wyrażeniu *bieg sprinterski* występuje:

- ☐ A) imiesłów ☒ B) ubezdźwięcznienie międzywyrazowe
☐ C) bezokolicznik ☐ D) udźwięcznienie

22. Do kolokwializmów należy zwrot:

- ☐ A) snuć opowieść ☒ B) strasznie trudny
☐ C) olbrzymie szkody ☐ D) błądzić we mgle

23. Orzeczenie imienne występuje w wypowiedzeniu:

- ☒ A) Zostali odznaczeni za bohaterstwo. ☐ B) Stał w kącie sali.
☐ C) Młodzież była na wycieczce z wychowawcami. ☐ D) Dokąd wyjechać na wakacje?

24. Przeczytał wszystkie teksty źródłowe, toteż znał doskonale zagadnienie. - wypowiedzenie jest:

- ☐ A) zdaniem złożonym podrzędnie ☐ B) zdaniem złożonym współrzędnie łącznym
☐ C) zdaniem pojedynczym z wtrąceniem ☒ D) zdaniem złożonym współrzędnie wynikowym

25. W *wielkim domostwie*, w *otoczeniu rozległego ogrodu rozciągającego się wzdłuż ulicy Klonowej*, mieszkała samotna milionerka. - zdanie zawiera:

- ☒ A) imiesłów ☐ B) zgrubienie
☐ C) dwa orzeczenia ☐ D) imiesłowowy równoważnik zdania

26. Wyłącznie głoski ustne są w szeregu:

- ☐ A) m, n ☒ B) a, e, o ☐ C) ę, ą ☐ D) ł, ń